

Eitt íkast til orðaskiftið um føroyska ráevnisumsiting

Siðan málsókið "umsiting av rævnium í undirgrundini" varð yvirtikið sum føroyskt sermál í 1992, hevur eitt avist orðaskifti naturliga tikið seg upp um hetta mál.

Eingin ivi er um, at ein framtidar oljuvinna kann fæa avgerandi tyding fyri lívlikindini her á landi, og vísir framvisir um tað, at tað er at vísa seg, at undirgrundin veruliga goymir kolvetni (oljuegass) í nokrum serligum nøgðum.

Ti krevur hetta mál at verða handfarið bæði varliga og hegnishga líka frá byrjan. Eitt breitt og umfavnandi orðaskifti má metast sum eitt sjálvsagt og neyðugt lið í samlaðu viðgerðini. Ju tydingarmiklari, eitt mál er, ju størri má kravið verða um gjølliga og professionella viðgerð, og ju tydingarmiklari er tað, at tey, ið skulu arbeiða við hesum, seta sær sjálvum krøv um servísa, professionella og trúverðuga viðgerð av málnum. Hetta geldur sjálvandi bæði fyri tey, ið til dagliga starvast við málsókinum og fyri onnur, ið á ein ella annan hátt eru uppi í tað samlaðu viðgerðini her undir m.a. tey, ið vilja mynda orðaskiftið hesum viðvikjandi.

Fyri at orðaskiftið kann gerast mennandi og konstruktivt (tað avgata kann ikki vera gott fyri nakad), má tað grundast á so rættar upplýsingar sum gjørligt. Analysur og niðurstøður, ið eru bygdar á skervar upplýsingar, kunnu lætliga avskrepa orðaskiftið og á tann hátt gera størri skaða enn gagn.

Eg havi við stórum áhuga sjálvandi fylgt við tí, ið sagt og skrivað hevur verið í fjølmóðunum um oljuspurningin. Seinast hava tað serliga verið tvær drøgvar greinar hjá Høgni Hoydal og viðmerkingar frá Arna Ólafssyni til fyrri grein Høgni, ið hava vakt áns.

Høgni nemur í greinum sínum við ymisk grundleggandi viðurskipti Føroya og Danmarkar millum, sum eg ikki ætli mær inn á við tað, at tað tibeitur finnast fólk, ið hava munandi betri fortreitir fyri hesum. Tó kundi eg hugsað mær at nomið við nakrar fær av nøgvu tættunum, ið hava meira heinleis tilknyti til umsitingina av rævnium í føroysku undirgrundini.

Áhugamálini hjá heimastjórnun og ríkisstjórnini

Eingin ivi er um, at áhugamálini hjá ríkisstjórnini í nøgðum lorum kunnu víkja frá megináhugamáli føroyska heimastjórnarinnar, og tað skulu vit ikki vera blind fyri. Ríkisstjórnin umbodur allar umleið 5 milliónir borgararnar í tað danska ríkinum, meðan føroysku myndugleikarnir skulu hugsa um eitt lítið prosent av sama folk, nevnliga okkum 40-50.000 fólkini, ið búleikast her á landi.

Hetta merkir tó ikki, at eingi felags áhugamál kunnu vera. Sjálur havi eg tey seinastu nøgvu árin starvast tætt saman við nøgðum dómum, partvist á tí jarðfrøðiliga økinum, og har

serliga gjøgnum samstarvið millum Naturgrøpasavnið (Jarðfrøðisavnið) og Danmarks Geologiske Undersøgelse (nu Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelse), partvist í sambandi við samráðingarnar við bretar um landgrunsmarkið, eftir yvirtøkuna í 1992 har umframt fyrst eitt ar sum limur í tí fyrri oljuráðleggjarnarnevndini, og síðan tey seinastu tveir ári sum leiðari á oljufyrirsitingini.

Tað er serliga í sambandi við marknaspurvingin og í oljuráðleggjarnarnevndararbeiðinum at tey politisku áhugamálini koma til sjóndar. Sjálvandi er tað lítið, ið alment kann sigast um hesi viðurskipti, og tað er heldur ikki min uppgava at gera tað, men í sambandi við oljuráðleggjarnarnevndararbeiðið er í øllum lorum eitt grundleggjandi, felags áhugamál, ið alla tóna hevur gingið ígjøgnum sum ein "reyður trøður", og er tað ein stremban eftir at byggja upp eina skipan, eitt "regime" fyri ta samlaðu umsitingina av kolvetni í føroysku undirgrundini, sum við sínum logakarmum, regluverki annars og fyrsting kann skapa grundarlag fyri eini so effektivar og professionellari føroyskari umsiting av hesum málsóki, sum gjørligt.

Í hesi skipan liggur einki, sum á nakran hátt gevur dómum nakran framhjárætt. Ein effektiv umsiting av nøgðum rævnium í tað føroysku undirgrundini kann har alturimóti sjálvandi á annan hátt vera til fyrminns eisini fyri danir, men neyvan uttan at tað fyrst og fremst gevur eitt positivt avkast til okkum føroyingar.

Eg havi tí til við at skilja Høgni Hoydal, ta hann lórir fram, at "áhugamálini hjá ríkisstjórnini og heimastjórnun ganga beint móti hvørjum øðrum" í undirgrundarmálinum. Áhugavert hevði verið, um Høgni kundi greinað út sínar grundgevingar fyri hesum partinum av síni analysu.

Lopranaboringin

Oljufyrirsitingin lat 7. mar í ar frá sær drøgva frageiðing um Lopranaboringin, ið varð handlað lægtinginum og fjølmóðunum. Nakad av tí eg skrivi nánari fyri, kann ikki verða annað enn endurtøka av hesi frageiðing, men eg kann fara meira út í æsir við sumnum spurningum.

Fyrst er at siga, at boriverkætlanin í Lopra er og verður ein av nøgðum liðum í okkara fyrirreikingum fram móti eini mógulegari framtidar oljuvinna við þe oyar. Løysvið, sum 19. at jobba oljulelög fyri kvopp

um á síðani fingi til hesa verkætlan, er eitt av 13 forknningarloyfum higartil, og vonandi verða fleiri loyvi givin, áðrenn farið verður undir veruligar oljuleitingar.

Sum so er lopranaboringin tó ikki nakad serliga áhugavert. At nakrar danskar fyrstøkur hava framstandandi leiklutir í arbeiðinum við hesi verkætlanini er ikki nakad ónaturligt. Í øðrum forknningarverkætlanum eru tað amerikanskar, australskar, bretskar og norskar fyrstøkur, ið spæla høvuðsleiklutir heri fyri at nevna nakrar. Men av tí at so nøgður áhugi hevur verið fyri just hesi eini verkætlan, ikki minst teimum føroysku fjølmóðunum fyri at takka fyri nær tykist hon at hava runarbundið og blindað nøgð fólk, og av tí at eg sjálur havi spælt ein høvuðsleiklut í tilfættisleggjningini av henni, so skal eg her royna at greiða eitt sindur frá tí, sum m.a. Høgni Hoydal sóknast eftir, nevnliga hví just Dapas vegna tey 19 oljuleløgini gjørdist "operator" fyri hesi verkætlan.

Igjøgnum fleiri ar hava vit jarðfrøðingar, og onnur við, sett okkum spurningin, ið fyrsta lagi um ein framhaldandi boring í Lopra (fyrsta boringin í 1981 røkk niður á 2.178 m undir jørð) kundi hugsað at vera ein góðlaga fyrri at læra meira um tey jarðfrøðiliga viðurskiptini í føroysku undirgrundini. Í øðrum lagi um hvør, ið mógulega kundi figgja og gjøgnumført eina tilika

verkætlan.

Urslitini frá fyrri boringini og seinna kanningar framgjøgnum áttatíðni gøva ábending um, at onkrar broytingar í grøtislagnum helst voru at finna longur niðri í jarðarskorpuni. Á tí at eitt av høvuðsendamálinum við fyrri boriverkætlanini, nevnliga at koma niður ígjøgnum basaltflannar, ikki varð rokkið, so hevur tað tey seinastu 15 árin verið hugsað nøgð um móguleikarnar at bora longur niður í Lopra. Upplýsingar um hvat slag av grøtflaum goymir seg undir basaltinum eru av stórum áhuga, bæði reit visindaliga og í sambandi við spurningin um móguleikan fyri at finna rævni (therundir olju og gass) í føroysku undirgrundini.

Men ongi útlit tókust at vera tey fyrstu nøgvu árin fyri at fæa figging til eina tilika verkætlan, sum ju kostar fleiri 10-tals milliónir krónur.

Yvirtøkan í 1992 og forknningarlogin frá 1993 lótu upp fyri einum nýggjum móguleika í sambandi við eina móguleiga framhaldandi boriverkætlan í Lopra. Um ein tilik verkætlan vísir seg at vera nóg áhugavert millum oljuleið við áhuga fyri føroyska økinum, til at tey vildu figgja hana, so var vert hjá okkum at troyta henda móguleikan.

Sjálvandi vórðu fleiri mógulegir framgangshættir umbugsaðir við áltri at, hvussu ein tilik verkætlan skuldi skipast. Til dømis

varð hugsað um ein eitt sindur samstarvandi framgangshætt sum við fyrri boringini, har føroysku myndugleikarnir stóðu við allari ábyrgðini. Landsverkfrøðingurin stóð fyri tekniskari ábyrgðini, herundir m.a. trygdarspurvingum, og jarðfrøðisavnið, við hjalp frá Danmarks Geologiske Undersøgelse, stóð fyri tí jarðfrøðiliga partinum. Eitt íslenskt felag varð biðað at taka sær av boringini, og landskassin ríndaði meira enn 90% av samlaða kostnaðinum.

Ein annar hugsaður móguleiki var at bjóða arbeiði út til einstøk oljulelög ella samstarvandi bólar av feløgum at kappast um, og so kundi tann, ið kom við tí "besta" tilboðnum fæa loyvi til at bora.

Ein triði móguleiki var at fæa so nøgð oljulelög sum gjørligt at samstarva um eina tilika verkætlan.

Eftir gjølla at hava gjøgnumhugsað og viðgjørt teir ymisku móguleikarnar, varð tann seinast nevndi móguleikin valdur og skal eg royna at greiða eitt sindur gjølligari frá, hví so varð.

Í utgangsstøðinum kann vera veri at festa seg við, at ein meginregla í sambandi við forknningararnar higartil hevur verið, at føroyski skattborgarin ikki skal røyna at greiða eitt sindur gjølligari frá, hví so varð.

Í utgangsstøðinum kann vera veri at festa seg við, at ein meginregla í sambandi við forknningararnar higartil hevur verið, at føroyski skattborgarin ikki skal røyna at greiða eitt sindur gjølligari frá, hví so varð.

JASPI KETLAR

**Teir væl-
umtóktu ketlarnir
eru á goymslu**

**Bæði duplurtir
og einkultir**

Skulu tygum hava nýggjan ketil, so tósið við okkum og fáið eitt gott tilboð. Vit hava serkent fólk, ið geva eina skjóta og góða tænastu.

- Alt tilfar til hitaverk og sanitet fæst hjá okkum.

MARIA POULSEN & Co
Smyrilsvegur 8 - Tlf. 12000

Ofra er það so, at teirra áhugamálg og okkara eru tey somu, bæði partar ynskja jú upplýsingar um føroysku undirgrundina. Tó, í summum førum eru áhugamálini ikki heilt eins í útgangsstøðnum, og tá verður spurningurin, hvussu vit kunnu royna at avirka gongdina okkum til fyrirmunar. Men hetta skal sjálfandi gerast við virðing fyri "móipartinum". Vit kunnu lætt freistast til at seta óv hug krøv, sum kunnu vísa seg at vera skaðlig í síðsta enda. Tá all kemur til stykkis, líva bæði vit og oljufeløgini tibeitur í eini nökulunda trúarveri verð. Tað føroyska ókvið røkkur ikki um allan knöttin, og tað finnst enn nógv onnur óki at leita eftir olju á.

Fyrstnevndi möguleikin omanfyri kundi formliga kanska latið seg gjørt, hóast hann ikki er í tráð við vanligu mánagongdina, tá forkanningarloysi verða givin. Vanligt er, at kanningarfeløg, herundir oljufeløg, eftir umsókn fáa loyvi til at fremja ymiskar forkanningarverkætlanir, hetta sjálfandi treytað av, at tey upplýða ymisk krøv, id millum annað hava at gera við fyril mótevigis umhvøri, fiskitilfeingi og fiskivinnu, innlating av kanningartilfari og úrslitum til oljufyrirsitingina o.s.f. Myndugleikin, sum í hesum føri vegna landsstýrið er oljufyrirsitingin, skal tryggja, at myndugleikarvinn verða fylgd.

Fra okkara politisku sjónvold vóru bóðini greið viðvikjandi spurninginum um ábyrgdarbytið í eini möguligari bori-verkætlan í Lopra. Myndugleikin skuldi vera myndugleiki og einki annað. Tað merkir millum annað, at hann skal seta krøv um dygd, trygd, upplýsingar og til dømis nýtslu av føroyskari arbeiðsmegi, vörum og tænanast í tann mun, hetta er gjørligt og forsvartligt. Óli ábyrg viðvikjandi tí at fremja verkætlanina sambært hesum treytum, her undir óli figgarlig ábyrgd, skal leggja hjá loyvisávanum.

Verkætlanin skuldi tí skerast eftir einum leisti heilt í tráð við eina og hvørja aðra forkanningarverkætlan. Eitt ella fleiri kanningarfeløg (í hesum føri oljufeløg) kundu søkja um eitt forkanningarloysi, sum vit so kundu geva teimum, um tey bundu seg til at upplýða ymiskar treytir, id vit settu teimum.

Fyrst nevndi framgongsdáttur omanfyri varð sostatt ikki nakar möguleiki. Tað vildi sjálfandi verð bæði óseriøst og órealistiskt at sett tað sum eina ófrávikligu treyt fyri loyvinum, at føroyskir stovnar ella fyrirkur skuldu hava ein meginleiklut í verkætlanini, samstundis sum tey gjaldandandi oljufeløgini skuldu standa við fullari ábyrgd av henni. Og her kundi verð veri at undirstrika, at henda verkætlanin hvørki bori tekniskt ella í trygdarlíga er ein endurtaka av fyrru verkætlanini í Lopra.

Av hinum háðum nevndu möguleikinum tilfalaði hin fyrri okkum ikki nakar serligt. Eitt av høvudsendingum um við forkanningunum sum heild er at royna at fáa so nógv og sterk oljufeløg sum gjørligt at venda teirra eygum hendavegin. Tað tyktist tí ikki serliga skilgott at úthýsa eini røð av oljufeløgum í eini forkanningarverkætlan, sum möguleiga kundi geva grundleggjandi upplýsingar um jarðfrøðiliga viðurskiftini undir føroyska basaltinum.

Táskil varð farið undir at arbeiða við tí síðstnevnda möguleikanum omanfyri, nevniliga at fáa so nógv oljufeløg sum gjørligt áhugaði í saman at fara undir eina framhaldandi boring í Lopra.

Men vit høvdu tørv á serkønari hjálp til at festa á blaðeitt fullgiggjað uppkast til eina verkætlan, sum so skuldi leggjast fyri möguleiga áhugaði oljufeløg at taka støðu úr frá. Og hvør er betri til tilfiki, enn oljufeløgini sjálvi.

Og her er tað, at danska oljufelagið Dopas kemur inn í myndina.

Vit høvdu í okkara samskifti við tey ymisku oljufeløgini javnan borið upp á mál eina möguleiga framhaldandi boring í Lopra, herundir høvdu vit serliga spurt um, í hvønn mun og á hvønn hátt tey kundu hugsaðst at vilja luttikið í eini tilfari verkætlan. Rættiliga ymiskt var við áhuganum, fleiri vóru ivingarsom, onnur hildu tankan vera áhuga-verdan, uttan tó at vísa nakran serligan spenning fyri honum. Og aftur onnur vóru veruligan áhuga fyri eini tilfari boring, harav vistu eini try eisini áhuga fyri, um möguleigt, at standa fyri henni. Her uppi var Dopas.

Tað gjørdist skjótt greitt, at Dopas var tað felagið, id vist tann størsta áhugan fyri verkætlanini, eftir tí leisti, sum vit kundu góðmaka. Eg kann millum annað nevna, at okkurt annað felag legði stóran dent á, at tey luttakandi feløgini fingi útvinningsarrættin til möguleiga olju (tella gass), um tað óvantaða skuldi heni, at boringin bar við tilfari rævni. Hetta var sjálfandi nakar id vit hvørki vildu ella kundu ganga við til. Forkanningarlogin staðfestir tyðiliga, at tilfiki ikki letur seg gera.

A sumri 1995 vóru vit komin so langt, at vit avráðu við Dopas, at um teir uttan nakra samsýning vildu átaka sær at gera eitt fullgiggjað uppkast til eina bori-verkætlan, sum vit kundu leggja fram fyri onnur oljufeløg, og hjálpa okkum við marknaðarlývingini, so skuldu vit virka fyri, at teir fingi leiðsluna av verkætlanini, um hon gjørdist veruleiki. Um tað ikki eydnadist, so var teirra arbeiðslóga við gerð av uppkastinum gjørd til lantýis. Hetta var reinur handli, nakar fyrri nakar.

Ein fortreyt fyri at Dopas kundi átaka sær hetta arbeiðið fyri okkum var, at

Danop skuldi standa fyri tí praktisku styringini, tí so nevnda operatíonella parturin av verkætlanini. Flest onnur oljufeløg hava sína egnu operatívu deild, men bygnaðurin í tí annars almenna oljufelagnum Dopas er so, at tann operatívi parturin er lagdur í eitt sjálvstøðugt felag (Danop), har tað almenna (Dopas) eigur helmingin, meðan hin helmingurin er á privatum bondum, gjøgnum felagið Denerco.

Í dag vita vit óli, at verkætlanin gjørdist veruleiki við 19 luttakandi oljufeløgum. Sjálvar eri eg fegin um, at hetta eydnadist.

Sum eitt kuriosum kann her nevast, at okkurt av teimum luttakandi oljufeløgnum vildi hava dokumenterað, at Danop (sum jú ikki er nakar stórt og bemscent felag) hevði nógv mikið av royndum við tilfari bori-verkætlanum, áðrenn teir kundu góðmakast sum operatívar. Hetta sigur eitt sindur um ta reaktión, vit kundu ventað okkum, um vit høvdu lagt fram krav um at nýta eitt føroyskt "operatívfelag", sum fleiri hava fært fram. Tað er við hesum sum við so nógvum øðrum: tað kann vera hent at læra seg at grulva, áðrenn roynt verður at renna um kapp.

Sourmingurin um Statoi ella Dopas skal vera okkara høvuðsrágevi

Hesin spurningurin er skjótt svaraður. Hvørki Statoi, Dopas ella nakar annað oljufelag skal vera okkara høvuðsrágevi. Bæði feløgini eru sjálfandi hjartaliga vælkomn til, á jøvnum fotti við onnur oljufeløg, at driva oljufelagsvirkssemi her, og í hesum sambandi samskifta vit dugliga við tey. Men so leingi tann skipan verður fylgd, sum stungin er út í kortið higartil fyri oljuleit-ingarvirkssemi v.m. á føroyskum óki, verða hvørki Statoi ella Dopas nakrantíð okkara høvuðsrágevar, og tað vildi undra meg stórliga, um tey, heldur enn nakar annað oljufelag, hava nakrar ambítionir um tilfiki.

Skuladømið um rúðuleikan í umsitingini av føroysku undirgrundini

Su er hetta "skuladømi" longu tugt og mykt heldur dugliga í seinastum. Men álvaratos, Høgni, næstseinstasta brotið í seinnu grein tíni kann ikki vísa annað "skuladømi" enn tað, at í veruliga livinum, eins og í skúlanum, er rætt at seta sær sjálvum eitt minstakrav um fyrireikingar - ein kundi nevnt tað heimaarbeiði - áðrenn farið verður at greiða frá, táns-heldur at fara í blóðini á handa hátt. Tú nýtir einta viðurskiftini millum oljufyrirsitingina og oljuraðlegg-ingarnevndina til at lýsa, ella grundgeva, fyri tí, tu nevnt "tað allarmest á hugaverða í sambandi við greinina hjá Arna Olafsson".

Eg skal ikki á nakran hátt royna at svara fyri Arna - tað er hann sjálvar maður fyri - men tá tu gevur lesarunum fatan av, at oljufyrirsitingin er undirløgd oljuraðlegg-ingarnevndina, og ikki heileiðis er ein stovnur undir landsstýrinum, so fer tú óv langt av leið. Sum eg siggi at lögmaðurin, id stovnaði oljufyrirsitingina á sinni, Marita Petersen, eisini greiði frá í blóðinum, er oljufyrirsitingin stovnur við heileiðis ábyrgd mótevigis landsstýrinum (løgmanni, id umsittir hetta málsókið). Eg kann leggja áfúrat, at ein av uppgávu-um, id landsstýrið hevur sett okkum at gera, er at virka sum skrivstova hjá oljuraðlegg-ingarnevndini, sum sjálfandi hevur tørv á skrivstovuhjálpi. Oljuraðlegg-ingarnevndin hevur í lotuni eitt umfatandi arbeiði at gera, serliga í sambandi við ta frágreiðing við tilmælum, hon skal lata landsstýrinum um lógarkarmar og reglur fyri tí ætlaða framtíðar olju-

leit-ingarvirkssemi v.m. á føroyskum óki. Eisini ráðgevar hon bæði landsstýrinum og oljufyrirsitingini í tí dagliga arbeiðinum í tann mun, tørvur er á hesum. Oljufyrirsitingin er landsstýrisins umstíngarligi stovnur viðvikjandi málsókinum "umsiting av rævnum í undirgrundini". Her er onki hokus pokus. Høgni spyr eisini - ógvuliga relevant - hvussu vit tryggja okkum, at ein føroyskur serkunnleiki kann mennast seg í umsitingini. Hesin spurningurin var ein tann mest grundleggjandi, tá landsstýrið á sinni valdi eina nevnd við serkønnum fólki at ráðgeva sær og oljufyrirsitingini, sum frá byrjan sjálfandi ikki hevði tann stóra kunnleikan til hetta umfatandi málsóki, men sum vonandi kann mennast so hvørt, sum umstøðurnar krevja tað. Enn dugva vit kanska ikki meira enn at grulva, men vonandi læra vit sum frá líður at ganga - og hvør

veit? - kanska ein dag eisini at renna.

Hesin seinasti parturin í greinini gjørdist kanska eitt sindur persónligur. Men eg fólði tað næstan at vera neyðugt. Og eg havi varhugan av, at tú vælt tohrt tað. Høgni. Míni ráð til tíni her til seinast skulu vera: Spiska tær pennin og halt áfram, men gloym ikki tydingina av heimaarbeiðinum!

Sum Arni longu nevndi í síni grein, so finst ikki so lítið av tilfari um gongdina í hesum máli, og flestu fólkini, id hava fingist við undirgrundarspurningin heilt síðani sjevt-árinu eru tibeitur enn á lívi og kónnu spyrjast. Okkara lutur á oljufyrirsitingini við at royna at finna fram upplýsandi tilfar, og at greiða frá so frætt við duga, skal ikki leggja eftir. Tað er ein partur av okkara uppgávu.

Vinarliga

Martin V. Heinesen

Frakkar til veður & vind
- eisini stórt úrval av turrikløðum

Ullintur jakki

¾ langur, marinebláur

kr. 2.098,-

Prísur frá kr. 748,-

Fæst armygrønur og svartur

TILBOÐ: Handskar í nógvum litum!

Acrylhandskar frá kr. 18,-

Ullintir handskar frá kr. 36,-

Skálabúðin

Dr. Jakobsensgota 21, tlf. 15315